

Lutherläsaren 99

INNEHÅLL

LEDAREN. *Den sista gammaltroende*

Av Kristian Norrback..... 3

ANDRA SÖNDAGEN FÖRE FASTETIDEN

Sådden av Guds ord, Luk. 8:4-15.

Av Lars Borgström..... 14

LUTHER OM LUK. 8:4-15.

Texten översatt av Kristian Norrback 22

LUTHERS BREV TILL en svårt sjuk vän 1541 30

LUTHERS KOMMENTAR ÖVER GENESIS 11.

Texten översatt av Tord Carlström..... 33

REDAKTIONSROUTEN..... Bakpärmen

PÄRMBILDEN: Den Korsfäste och Uppståndne är Såningsmannen
(Luk. 8:5-15).

LUTHERLÄSAREN

NR 99 - FEBRUARI 2022

Den sista gammaltroende

Av Kristian Norrback

Ioffentligheten visste man en enda sak om **Olavi Rimpiläinen**. Han motsatte sig bestämt kvinnors tillgång till prästämbetet.” Så inleder TD **Timo Junkkaala** sin biografi *”Olavi Rimpiläinen: Viimeinen vanhauskoinen”* (”den sista gammaltroende”, *Perussanomaa* 2021)¹. På 700 sidor vill han ta reda på vad annat biskopen uträttade under ett långt liv – Rimpiläinen somnade in 2019 vid 82 års ålder – utöver att hålla fast vid den mycket obekväma uppfattningen.

¹ TD **Timo Junkkaala** f. 1948, verkade på 1970- och 80-talet inom finska Student- och skolorldomsmissionen (OPKO); från 90-talet till pensioneringen rektor för Finska bibelinstitutet i Grankulla (Raamattuopisto); är redaktör för den konservativa teologiska tidskriften *Perusta*. Doktorerade 1986 på *Hannulan herätys*, en rörelse i sydvästra Finland i början av 1900-talet, och har också skrivit biografier över **Urho Muroma**, ”femte väckelsens fader” (1990), **Osmo Tiilikä**, *protestantti* (2004), samt en lutherbok: *Oikein väärin ymmärretty Luther* (2017). Bror till **Eero Junkkaala**.

Från kyrkbyn Siilinjärvi till domkapitlet i Uleåborg

Olavi Rimpiläinen föddes 1937 i Siilinjärvi i Norra Savolax. Moderns släkt, från Simotrakten, var gammalaestadiansk, medan fadern, från Kajanaland, var allmänt kyrklig. Rimpiläinen beskrev sig senare som *”son till en arbetare från Kemi och till en bondedotter från Simo”* (s. 41). Under hans uppväxt präglades Siilinjärvi av den gammalpietistiska rörelsen (*”körttiläiset”*), bland annat lärarna i folkskolan. På deras uppmaning började skoleleven Rimpiläinen gå i gudstjänsten, *”och det har jag fortsatt med sedan dess”*, kunde han konstatera som gammal. Bönen, som mor lärde honom, och Bibeln kom med tidigt i livet. Han kallade sig hela livet *”körttiläinen”*. Hustrun **Anneli Takala** kom från Nilsä, **Paavo Ruotsalainen**’s hemort. Han blev student från Kuopio samskola och studerade sedan flitigt teologi i Helsingfors 1956–61, och ordinerades 1961 i Kuopio av biskop **Eino Sormunen**.

De teologiska lärarna i slutet av 50-talet var **Aimo T. Nikolainen** och **Aarre Lauha** i exegetik, **Aarno Maliniemi** och **Kauko Pirirnen** i kyrkohistoria, **Osmo Tiililä** och **Lauri Haikola** i dogmatik och etik, och **Erkki Kansanaho** i praktisk teologi. Det här känns som en annan tid, när klyftan mellan universitetet och kyrkan inte gapade som idag; till exempel var Nikolainen, Lauha och Kansanaho senare biskopar. Efter examen, vintern 61–62, var Rimpiläinen stipendiat i Tübingen och hörde bland andra berömda exegeter som **Ernst Käsemann**. Det bestående intrycket kallade han själv *”vaccinering mot den sortens bibeltolkning”* (s.45). Han anmälde sig efter det till fortsatta studier i praktisk teologi för Erkki Kansanaho och fick som ämne kyrkliga förrättningar, speciellt jordfästningen.

Kort församlingsintermezzo 62–64

Rimpiläinen var församlingspräst bara två år, 1962–64, som adjunkt i Pielisensuu församling i Joensuu. Redan då märktes ett intresse för liturgin – inte en självklarhet för en pietistgosse: *”Jag kom till Helsingfors med mittbena och svart skjorta, utan slips”* (s. 28). En förklaring är att gudstjänstövningarna med **Samuel Lehtonen** (senare biskop) i slutet av teologistudierna fallit i god jord.

Religionslektorn 1964–74; chefen 74–79

På den tiden var det normalt att präster också undervisade i religion, och det trivdes Rimpiläinen så bra med att han efter bara två år i församling sökte lektorstjänsten i religion i *Outo-kumpu* och Joensuu 1964. I skolorna i Joensuu samarbetade Rimpiläinen med ortodoxa präster, ett par årtionden senare skulle man tala om ”uleåborgsekumeniken”. Auskulteringen i skolorna leddes av prästen **Wilho Rinne** (1923–2010) från Åbo och de blev vänner. Rinne blev senare ortodox och med namnet **Johannes** både biskop och ärkebiskop. Lektorstiden varade tio år till 1974, sedan kallades Rimpiläinen till chef för *Kyrkan utbildningscentral i Järvenpää*.

Liturgihistorikern 1971–1980

70-talet var Rimpiläinens vetenskapliga årtionde: han doktorerade 1971 på *”Det västliga begravningsskicket i Finland före Stora ofreden”*, och forskade bland annat i det finska begravningstalet under 1600-talet, i prästtjänsterna under *Stora ofreden*, och i gudstjänsten i Viborgs stift under 1600-talet. De här verken var grunden för att han senare anlätades som historisk och liturgisk expert i arbetet med förrättningshandboken och kyrkohandboken.

Biskop 1979-2000

Sommaren 1979 såg sig biskop **Hannes Leinonen** i Uleåborg tvungen att avgå av hälsoskäl. På kort tid blev den 42-årige Rimpiläinen en av kandidaterna (på den tiden gjordes ingen formell nominering) med **Erkki Jokela** i Uleåborg och kyrkohistorikern **Pekka Raittila**, de senare med anknytning till laestadianismen som är stark i stiftet. Vissa tidningar försökte misskreditera Rimpiläinen, främst för att han var ”konservativ” och avvisande till kvinnliga präster.

Valet var sedan tydligt med rösterna 176, 117 respektive 41. Återstod utnämningen genom president **Kekkonen**, som kunde utnämna vilken han ville av de tre. Kekkonen följde valresultatet och uttryckte en önskan att biskop Rimpiläinen skulle verka för lugn i stiftet. Det förekom nämligen mycket skrivelser om gammallaestadianismen i norr på 1970-talet (s. 138–140). Det är inte meningsfullt att här försöka sammanfatta Rimpiläinens tjugoåriga tjänst i det vida stiftet, där avståndet från domkapitlet i Uleåborg till den nordligaste församlingen, *Utsjoki*, är 1000 km landsväg. I stället tar jag fasta på två områden av många, där han spelade en viktig roll: arbetet med kyrkohandboken, och öppnandet av prästämbetet för kvinnor.

Rimpiläinen var känd som jovialisk humorist med träffande kommentarer på savolaxiska. Här en vits från slutet av hans biskopstjänst 2000 (det blir många vitsar på biografins 700 sidor): vid ”millennieskiftet”, då han fyllde 63, sysslades det stort med något som kallades ”Kyrkornas jubelår 2000”. Rimpiläinen: ”Mitt bidrag till kyrkans jubelår blir att jag avgår.”

Förnyelsen av gudstjänstböckerna 1984–2004

Rimpiläinen blev alltså expert i liturgihistoria, med tyngdpunkt på 1600-talet. Han valdes till sekreterare i handbokskommittén 1973, som leddes av kyrkohistorikern professor **Martti Parvio**. Kommitténs idéer gick mot en rikare liturgi (i det föregående skedet var formulären korta och knappa), mot den gamla kyrkan, och det gemensamma för gamla kyrkor som den katolska, anglikanska och lutherska. Betänkandet blev klart 1980 och kom för godkännande i kyrkomötet 1984. Diskussionerna blev långa och kritik gavs för ”festlighet” som skulle vara främmande för kyrkfolket, för ”ritualism” och onödiga ceremonier. Till Rimpiläinens häpnad godkändes förrättningshandboken till slut enhälligt.

Rimpiläinen var inkopplad särskilt på jordfästningsformulären, där han för sorgearbetet ville se en rad andakter från andakt i sorgehuset, till sjäларingningen, jordfästningen, gravläggningen och allhelgonadagens minnesgudstjänst. Han talade också för bön för de döda (tydligt i Kyrkliga förrättningar 1984) med hänvisning bland annat till Luther. Luther torde ha uttalat sig åt båda hållen: ibland att sådan bön är överflödиг (så sade också Rimpiläinens kritiker), ibland att den är acceptabel.

Senare var han också inkopplad på arbetet med *Evangelieboken* 1999 och *Gudstjänstboken* 2000. Där finns en rikedom av alternativ, där finns gemensamma västkyrkliga drag som gör det lättare att känna igen andra kyrkors ordningar. Problemen med *Bibel 2000* i Evangelieboken är ett svenskt-finlandssvenskt problem som inte Rimpiläinen är skyldig till. Han bidrog också till fyra tideböner nu finns med både i Gudstjänstboken och psalmböckerna. Förrättningshandboken

förnyades igen 2004. Det finns ett samband mellan arbetet med liturgin och följande fråga, ämbetsfrågan: när man tillsammans med Martti Parvio och Samuel Lehtonen sökte sig till de *"traditionella kyrkorna"* (*"perinnekirjot"*), närmast ortodoxa, katolska, anglikanska, gammallutherska, kom man samtidigt till en syn på ämbetet som blev Rimpiläinens i fortsättningen.

Frågan om kyrkans ämbete

Frågan om prästämbetets öppnande för kvinnor i Finland var aktuell sedan åtminstone 1950-talet. Statistiskt ökade stödet för förändringen i varje kyrkomöte som behandlade frågan: 1963 enkel majoritet (63-55), 1968 enkel majoritet, 1976 enkel majoritet (66-37), 1984 enkel majoritet (73-32), och slutligen 3/4 majoritet 1986 (87-21). Argumenten för ett öppnande var väsentligen att dagens samhälle och jämlikheten krävde det, tillsammans med olika sätt att kringgå de ställen i NT som förbjuder det.

1968 tillsattes ännu en kommitté för att utreda präst- och lektorsämbetet med professor **Seppo A. Teinonen** som ordförande och TL **Simo Kiviranta** som sekreterare. Teinonen sammanfattade resultaten i en bok 1975 (*Kirkon virka ja naispappeus; Kyrkans ämbete i vår tid, Pro Veritate* 1976) med att en ändring inte kan förenas med Bibeln. Han talade också för att lektorsämbetet borde utvecklas i riktning mot ett *"moderns ämbete"* inom diakonatet (s. 126). Det sammanfattar också Rimpiläinens syn hela vägen. Han hade redan 1973 förargat biskop **Olavi Kares** (pietist som godkände förändringen) då han talade mot predikorrätt för lektorer.

I biskopsmötets ämbetsseminarium *Ilkko II* 1982 lanserade TD **Eeva Martikainen** ett nytt argument för förändringen:

bibeltexterna är antingen ”lag” eller ”evangelium”, och endast ”evangelium” är oföränderligt, medan ord som faller i kategorin ”lag” kan ändras enligt ”kärlekens” krav. Talförbuden i NT (1 Kor. 14:34, 1 Tim. 2:11) faller enligt den här analysen i kategorin ”lag” och kan vid behov ändras, vilket skulle bevisas. Ett motargument är att den lutherska hermeneutiska analysen i lag och evangelium är soteriologisk, den gäller hur Guds tilltal räddar oss (evangelium), inte etisk, den är inget kriterium för giltiga och ogiltiga regler.

Beslutet om öppnande fattades i kyrkomötet 1986. Rimpiläinen höll ensam fast vid sin syn i biskopsmötet, och förklarade att han under inga omständigheter kommer att viga kvinnor, och att han var beredd att ta alla konsekvenser. Kyrkomötet beslöt också att anta den berömda klämman *”Även de av kyrkans medlemmar och tjänsteinnehavare, som förhåller sig negativt till att prästämbetet öppnas för kvinnor skall fortfarande i vår kyrka ha handlingsfrihet och möjlighet att bli vigda och utsedda till olika tjänster inom Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.”* ... (Den har under senare år förklarats vara av noll och intet värde). Rimpiläinen fick i det svåra läget också många uttryck för beundran av hans mod – från olika läger.

Två kommentarer från två vänner inom ”uleåborgsekumeniken” är intressanta:

1) Ortodoxa ärkebiskopen Johannes skrev att den lutherska kyrkan bryr sig naturligtvis inte om vad andra tycker, men han ville uttrycka sin bedrövelse för kyrkans och vännen Rimpiläinens skull. *”Kan vi nu tala om ekumenik som ju innebär att sträva framåt mot enhet – inte bakåt?”* (s. 274).

Just den folkkyrkliga lutherska självtillräckligheten, som Johannes sätter fingret på, påminner om två av Paulus' argument (för att ge honom en taltur här) för talförbudet: församlingen i Korint ska bete sig **"liksom i alla de heligas församlingar"** (1 Kor. 14:33b), och korintierna ska inte mena att **"det var från er Guds Ord gick ut"** (v. 36). Kyrkan betedde sig nog 1986 långt som om man såg sig själv som Guds ords källa – och inte i bästa fall som dess mottagare.

2) Den katolska biskopen **Paul Verschuren** sade vid ett ekuumeniskt seminarium 1987 att han är glad att lutherska kyrkan öppnade ämbetet för kvinnor, för på så sätt säger den klart ut att den inte har något ämbete, *"vilket jag alltid misstänkt"* (s. 342). Värt att begrundas.

Tåget till Uleåborg

Rimpiläinen vägrade alltså att viga kvinnor i sitt stift, och att förordna någon annan (till exempel vid domkapitlet) att göra det. Ärkebiskop **John Vikström** hade förklarat att en biskop som vägrar viga måste se till att någon annan gör det. En praxis tog form där kvinnliga teologer i Uleåborgs stift anhöll om vigning i ett annat stift, fick ett kort förordnande där, och kunde sedan återvända till någon prästtjänst i Uleåborgs stift. Å andra sidan vägrade alla övriga biskopar att ordna "särvigningar" för prästkandidater som inte accepterade den nya ordningen. De var välkomna i Uleåborg, ordinerades, och förordnades till någon kyrklig organisation (*Finska evangelieföreningen, Folkmissionen, Bibelinstitutet*). Man talade om "tåget till Uleåborg". Situationen var spänd genom åren, för om någon kvinnlig teolog gjorde en anhållan till Uleåborgs domkapitel och fick avslag, kunde Rimpiläinen möjligen åtalas för tjänstefel – juridiken var oprövad.

Justitiekanslerns anmärkning

De första vigningarna av kvinnor gjordes i mars 1988. Domkapitlet i Uleåborg sände i januari ett brev till lektorerna i stiftet (som alltså hade teologisk examen) med anvisningar: en lektor som önskar ordination ska anhålla om den (*"vihkimystätulee anoa"*) i ett annat stift. Brevet väckte starka reaktioner på annat håll (som inte hade med saken att göra) och en anmälan gjordes till justitiekanslern. Han tog upp ärendet och inbegärde utlåtanden av *Kyrkostyrelsen*, Rimpiläinen och domkapitlet. Behandlingen fortsatte med utlåtanden och svar till maj 1989 då justitiekanslern konstaterade att han inte tar ställning till ärendets teologi, diskuterade semantiken i att (lektorerna) *"ska anhålla i andra stift"* – var det ett åläggande eller en önskan – och stannade vid att ge biskop Rimpiläinen och domkapitlet en anmärkning *"för framtiden"*, eftersom hans inställning (ingen lektor hade de facto avisats) stred mot kyrkolagens bestämmelse §94 om att en kandidat ska ordinerats i eget stift.

Rimpiläinen reagerade med ett pressmeddelande där han förklarade att han inte kommenterar Herr Justitiekanslers beslut, men skilt från det konstaterar att han med samvetet bundet till Guds Ord inte kommer att viga kvinnor till präster. Den ovissa situationen fortsatte hela Rimpiläinens tjänstetid till år 2000 (en anhållan gjordes direkt till Rimpiläinen 1991, men den avstyrdes med John Vikström som brandman). Kyrkoherden i Utsjoki, **Arto Seppänen**, disputerade 2007 vid Lapplands universitet med en juridisk avhandling rörande sådan problematik: *Tunnustus kirkon oikeutena* (*"Bekännelsen som Kyrkans rätt"*), Rovaniemi.

Var Rimpiläinen lutherläsare?

Det hänvisas genom biografin sporadiskt till Luther, bland annat Rimpiläinens upptäckt av Luther under studietiden. Men hans specialområde var liturghistoria, inte reformationen. Fler hänvisningar är av det slaget där man försvarar en viss ståndpunkt med att Luther också uttryckt sig i den riktningen (bland annat förbön för avlidna). Med hänvisning till *Gemensam deklaration om rättfärdiggörelsen* (ett ärende som frestade hårt på den gammaltroende gemenskapen) kallade han det för *"en gammal luthersk uppfattning, att förklara rättfärdig och göra rättfärdig hör oskiljaktigt ihop"* (s. 504). Rimpiläinen kallade sig själv *"körttiläinen"*, gammalpietist. Till den rörelsen hör inget utpräglat lutherläseri som inom den evangeliska rörelsen. Man kan kanske sammanfatta: Rimpiläinen hade en fredlig och positiv relation till Luther, som han hade till många kyrkliga fenomen, utan att det var hans innersta hjärtesak.

Var Olavi Rimpiläinen den sista gammaltroende?

Säkert inte. Byggstenarna i Rimpiläinens tro, så som Junkkaala tecknar den, är ett livslångt gudstjänstliv sedan barndomen, en fast tro på Bibelns tillförlitlighet – ett återkommande uttryck är *"ett samvete bundet till Guds Ord"* – en flitig bedjare, och en pietistisk grundsyn där *"Gud är allt och människan ingenting"*.

De byggstenarna är hållbara: visserligen kan man få söka längre efter gudstjänstgemenskapen idag; Bibeln är kvar, ett levande Ord, som väcker tro av den Helige Ande; Gud hör fortfarande bön; Gud kommer säkert att fortsätta att väcka nya *"gammaltroende"*.

Till slut: att vara "gammaltroende" kan vara bra: det finns ingen andlig utveckling som gör en "nyare" tro bättre än den "gamla" – det finns många fall av motsatt utveckling; avgörande är att vara "rättroende": att genom tron ha del i det som frälser, Kristus och hans verk för oss.

Kära lutherläsare!

Du läser nu nummer 99 av *Lutherläsaren* i början av 2022, och planer för nummer 100 finns för maj i vår. Snart har alltså etthundra nummer varit möjliga att trycka och posta sedan november 1993 med hjälp av Ditt frivilliga bidrag! Allt innehåll, predikningar, översättningar och kommentarer görs av frivilliga medarbetare. Tryckningen och postningen är helt beroende av Ditt understöd. Tryckningen (*Grano*) har blivit kännbart dyrare sedan i fjol. Vi vädjar därför om Ditt fortsatta stöd.

Säg inte till din nästa: "Kom tillbaka senare, i morgon ska jag ge dig", när du har något nu (Ords. 3:28).

För Lutherläsarnas styrelse

Kristian Norrback

Andra sönda- gen före faste- tiden

Sådden av Guds ord

Av Lars Borgström

När mycket folk sam-
lades och man kom
ut till [Jesus] från
stad efter stad, talade han
till dem med en liknelse:
"En såningsman gick ut för
att så sitt utsäde. När han
sådde föll en del vid vägen
och trampades ner, och
himlens fåglar åt upp det.
En del föll på stenig mark,
och när det växte upp viss-
nade det bort, för det fick
ingen fukt. En del föll
bland tistlar, och tistlarna
växte upp samtidigt och
kvävde det. Men en del föll
i god jord, och det växte
upp och gav hundrafaldig
skörd." När han hade sagt
detta, ropade han: "Hör, du
som har öron att höra

med!" Liknelsens innebörd
Hans lärjungar frågade ho-
nom sedan vad liknelsen
betydde. Han svarade: "Ni
har fått nåden att förstå
Guds rikes hemligheter.
Men de andra får dem i lik-
nelser, för att de ska se och
ändå inte se, höra och ändå
inte förstå. Här är liknel-
sens mening: Säden är
Guds ord. De vid vägen är
de som hör ordet, men se-
dan kommer djävulen och
tar bort det ur deras hjär-
tan så att de inte kan tro
och bli frälsta. De på stenig
mark är de som tar emot
ordet med glädje när de hör
det, men de saknar rot. De
tror bara för en tid, och i
frestelsens stund kommer
de på fall. Det som föll
bland tistlar är de som hör
ordet men som alltmer
kvävs av livets bekymmer,
rikedom och njutningar
och aldrig bär mogen frukt.
Men det som föll i god jord
är de som hör ordet och tar
vara på det i ett gott och

uppriktigt hjärta och uthålligt bär frukt.”

– Luk. 8:4-15 –

Jesus berättar för oss idag en liknelse om en såningsman, som går ut för att så. Han förklarar också att säden är Guds ord. Att detta Ord kan tas emot på olika sätt framgår också då Jesus förklarar sin liknelse. Innan vi ser närmare på dessa olika sätt, som i liknelsen om de olika sädesåkrarna är fyra, måste vi först ha klart för oss vad det är för ett Ord som sås ut.

Sådden är evangeliets Ord

Ordet som sås ut är evangeliet. Evangeliet är nämligen "Guds kraft till frälsning för var och en som tror" (Rom. 1:16). Och det heter uttryckligen i vår evangelietext att den som förlorar det Ord som såningsmannen sår går miste om frälsningen. Jesus utlägger liknelsen om vägen enligt följande: "De vid vägen är de som hör Ordet, men sedan

kommer djävulen och tar bort det ur deras hjärtan så att de inte kan tro och bli frälsta" (v 12). Ordet som såningsmannen sår är alltså det frälsande evangeliet.

Men vad är då evangeliet för något? Det är inte självklart. I den kyrka där jag tidigare var präst, Svenska kyrkan, sade en tongivande teolog, min lärare i predikokonst, att evangeliet var budskapet om alla människors, mäns och kvinnors, lika värde. Det var ett koncentrat av FNs deklaration om de mänskliga rättigheterna, inte en redogörelse av vad evangelium är för något. I den romersk-katolska kyrkan har man inte heller någon klar blick för vad evangeliet är. Man tänker sig inte att det är något konkret budskap, utan den kristna undervisningen i största allmänhet. För 500 år sedan skedde något stort och underbart genom Martin Luther och andra. Reformationen på 1500-talet innebar nämligen en

återupptäckt av evangeliet, som under lång tid varit fördolt bakom människotankar i form av irrläror, gärningsrättfärdighet, helgondyrkan och ren vidskeppelse.

Evangeliet i såväl biblisk som reformatorisk mening, det sanna evangeliet, är att Jesus är din Frälsare, som har lidit och dött till försoning för dina synder, så att du får allt förlåtet genom Honom, och att Han har hållit alla Guds bud för din räkning, så att du får del av Hans fullkomliga rättfärdighet, Hans renhet och helighet. Den blir din egen egendom. Du får stå fram inför Gud lika oskyldig och fullkomlig som Jesus själv är. Och allt detta utan varje egen förtjänst från din sida utan enbart p.g.a. Guds nåd! Gud älskar dig så mycket att Han sände sin ende Son till världen och utgav Honom på korset för att du inte ska gå förlorad p.g.a. dina synder, utan genom tron på Honom ha evigt liv. Jesus har räddat

dig, frälst dig för att du ska leva med Honom för evigt. Detta är det budskap som sanningssmannen sår ut i Jesu liknelse och som nu också, ännu en gång, just blivit utsått här och nu.

Salig är du om du tar detta till dig och tror det. Då är du inte lik de människor som Jesus liknar vid en hård väg, en stenig mark eller en tistelbevuxen jord.

Tre dåliga jordmåner för evangeliet att slå rot och växa i

Den hårda vägens människor

De människor som liknas vid en hård väg slår ifrån sig Ordets utsäde och låter det plockas bort av fåglarna, som är själsfienden och hans onda anhang. De tar inte ens emot Guds ord. De visar sitt förakt för predikan och Bibeln. "En oandlig människa tar inte emot det som kommer från Guds Ande. Det är dårskap för henne, och hon kan inte förstå det eftersom

det måste bedömas på ett andligt sätt” (1 Kor. 2:14).

Dessa människor kan vara mycket olika om man jämför dem med varandra. De kan vara vänliga eller ovänliga, arga eller fientliga, men de har alla det gemensamt, att de är fast beslutna att inte ta till sig ett enda ord av det som sägs. De vill bevaras i sin oberördhet och likgiltighet. De är för stolta. De vill inte ha någon förlåtelse eftersom de inte anser sig behöva det. De är självtillräckliga, på bibliskt språk egenrättfärdiga. Ordet liksom studsar tillbaka från deras hjärtan, alldeles som sädeskornen, när de faller på den hårda vägen.

Vi möter alla sådana människor i olika sammanhang. Vägens människor är de som är minst mottagliga av alla. Så länge de upprätthåller den hållningen, kan ingenting ske med dem. Det är helt omöjligt. Djävulen har helt förblindat dem (2 Kor. 4:4). Det kan aldrig bli någon frukt,

eftersom säden inte ens hinner slå rot och gro i deras hjärtan.

Visst finns det olika slags människotyper. Av naturen kan vissa vara hårda till sin läggning, andra är i stället åt det ödmjuka hållet. En del är riktigt vänliga och snälla till sin karaktär. Men detta kan man vara helt utan den helige Andes övernaturliga, nyskapande verk. Det är visserligen en tillgång att vara vänlig och snäll. Vi kan kalla ett sådant sinnelag en naturgåva och sådant ska inte föraktas. Men det hör till skapelsens plan, inte till frälsningens. Även en snäll människa hamnar i helvetet om hon inte tar emot evangeliet i sann tro. Vänliga eller ovänliga, mjuka och behagliga eller hårda och kalla människor stöter allesammans evangeliet ifrån sig om de är den hårda vägens människor.

På det andliga området är vi alla eller har varit den hårda vägen. Vi har inte velat ha

med Gud att göra. Paulus citerar Ps. 14 och skriver: **"Ingen rättfärdig finns, inte en enda. Ingen finns som förstår, ingen som söker Gud. Alla har avfallit, alla är fördärvade. Ingen finns som gör det goda, inte en enda. [...] De har ingen gudsfruktan för ögonen."** (Rom. 3:10–18) Sådana är vi av naturen och sådana förblir vi, om inte en djupgående förändring sker med oss. Det är fråga om ett underverk som bara Gud själv kan åstadkomma. Han plöjer upp den hårda vägen och bevattnar den med ångerns tårar. Det sker när vi kommer till självinsikt och förfärat säger: "Den hårda vägen, det är ju *jag*, som hela tiden, ända fram tills nu, föraktat Guds ord så skamlöst".

Den steniga markens människor

Jesus säger att dessa människor **"tar emot ordet med glädje när de hör det, men**

de saknar rot. De tror bara för en tid, och i frestelsens stund kommer de på fall" (v 13). Många människor, alltför många, passar in på beskrivningen av den steniga marken. Här har visserligen likgiltigheten och motståndet brutits igenom. Ja, det kan till och med bli ett livligt intresse för kristendomen, för gudstjänster och bibelstudier. Men bara till en tid.

Även här finns det lite olika slags människor när vi talar om det vanliga livet, det som hör till deras medfödda natur. Det finns sådana som är karaktärsfasta, medan andra är mer labila och obeständiga. Men de som tagit emot Guds ord, får nog förr eller senare uppleva något liknande, som Jesus beskriver i liknelsen och dess utläggning. De upptäcker den steniga, torra marken i sina hjärtan.

Ofta är det så, att det likasom går av sig själv i början, när en människa tagit emot Guds ord. Hon blir glad och

lycklig. Allting är nytt och intressant. Men så, antingen plötsligt eller så småningom, i små, nästan omärkliga steg, tar intresset slut. Tröghet till att bruka Guds ord, kanske t.o.m. leda inför det och längtan tillbaka till det gamla livet, kan infinna sig. Jesus säger att det för den steniga markens människor sker, när frestelser och förföljelse kommer. Det kan vara orena begärelser, som sätter in. Det kan vara kamraters och vänners hån och hot, som får en att dra sig tillbaka.

Det gör mycket ont att se detta. Plötsligt en söndag är någon borta från kyrkan för att aldrig visa sig mer. De är rädda för korset, för skammen och hånet. De ville ha en glad, livsbejakande kristendom som inte på något sätt stöter nutidsmänniskan: en populär, människovänlig kristendom. En modern kristendom för vår tid! De ville inte strida för sin tro, inte hamna i några konflikter. De ville inte lida.

Det blir ingen frukt, inget bestående resultat hos den steniga markens människor – om inte ett stort underverk sker så att stengrunden sprängs sönder. Det behövs en djupgående omvändelse, för att stengrunden ska krossas i hjärtats åker. För människor är det omöjligt, men för Gud är allting möjligt (Matt. 19:26): **"Är inte mitt ord som en eld, säger Herren, och som en slägga som krossar klippan?"** (Jer. 23:29).

Tistelmänniskorna

Dessa människor är de som **"hör ordet men som alltmer kvävs av livets bekymmer, rikedom och njutningar och aldrig bär mogen frukt"** (v 14). Hur många är det inte som glömt eller tappat bort Ordet mitt i de allehanda bekymren kring standardförbättring, karriärklättring och löneökning? Sådant häftar vid alla människor mer eller mindre. Därför gäller det för var och en att

särskilt se upp. **"De som vill bli rika råkar ut för frestelser och snaror och många oförnuftiga och skadliga begär som störtar människor i fördärv och undergång. Kärlek till pengar är en rot till allt ont. I sitt begär efter pengar har vissa kommit bort från tron och vållat sig själva mycket lidande"** varnar Paulus i 1 Tim. 6:9–10.

Detta är mycket vanligare än man nog föreställer sig. Framför allt pengar och världslig ära kan bringa på fall, men även de många aktiviteterna som egentligen var helt onödiga. Tidningar, TV och Internet, umgänge och fritidsintressen fick mer tid än läsandet av Bibeln och bönen. Den ädla säden förkvävdes mer och mer.

Det var kanske i och för sig inget ont man sysslade med. Mycket var ganska nyttigt och t.o.m. nödvändigt. Men det sög musten ur jorden. Det tog mer och mer av krafterna och

intresset. Man vann framgång, pengar, ära och vänner. Men det blev ingen frukt för Guds rike. Säden, som en gång frodats, förkvävdes av allt det mångahanda.

Hur ska då tistelmänniskorna kunna bli till god jord? Det kan de inte av egen kraft. Men **"Guds ord är levande och verksamt. Det är skarpare än något tveeggat svärd och genomtränger tills det skiljer själ och ande, led och märg, och det dömer över hjärtats uppsåt och tankar"** (Hebr. 4:12). Det tveeggade svärdet måste hugga ned de vilda tistlarna. Guds ord måste gå till rätta med tistelmänniskorna och avslöja dem. Herren själv ska utföra verket genom sitt Ord. Men man får då inte för egen del fly undan. Det är genom den dagliga ångern och omvändelsen, och tillbakavändandet till Guds ord som dessa faror undanröjs, så att inte tistlarna förkväver den goda säden.

Den goda jordens människor

Den goda jordens människor är de människor som "har hört ordet och behåller det i ett uppriktigt och gott hjärta och bär frukt och är uthålliga" (v 15).

Den goda jordens människor, det är de människor som säger om sig själva: "Vi är den hårda vägen. Herre, uppmjuka våra hårda hjärtan! Vi är stengrunden. Herre, krossa våra stenhjärtan! Vi är alldeles kringsnärjda av törnen, av alla världsliga bekymmer. Herre, hugg av deras rötter med ditt Ords skarpa svärd!"

Kung David skriver: **"Det offer som Gud vill ha är en förkrossad ande. Ett förkrossat och bedrövat hjärta föraktar du inte, Gud"** (Ps. 51:19). Så ser den goda jorden ut. Så blir den till. Där kan säden som är det heliga evangeliet gro, där kan den slå rot för att till sist bära

riklig frukt. Det är alltigenom ett Guds under, att det kan ske. Må det ske med var och en av oss, i Jesu namn.

Ni forskar i Skrifterna för ni tror att ni har evigt liv i dem. Det är just de som vittnar om mig (Joh. 5:39).

Detta betyder att Bibeln är Guds frälsande ord, som gör oss evigt saliga, eftersom vi själva är övertygade om det. Vi ska läsa den och forska i den för att finna vittnesbördet om Kristus. Den som inte forskar i Bibeln såsom Kristus här uppmanar oss att göra, kan ingenting veta om det eviga livet. Han lever utan Guds ord, utan vilket förnuftet inte rätt kan tänka eller tala om det eviga livet. Inte heller den som forskar i Bibeln utan att där finna Kristus, uppnår det eviga livet, även om han studerade, talade om och hoppades på det hur mycket som helst – -. Vi ska inte tolka Bibeln enligt vårt eget sinne, utan däri ska vi söka vittnesbördet om Kristus. Om vi inte finner Kristus i Bibeln betyder det att vi inte på allvar har sökt honom.

Martin Luther (WA 48, 138)

**Luthers predikan på
söndagen *Sexagesima*
1517, "fyra hundra sä-
desåker"²**

När mycket folk sam-
lades och man kom
ut till honom från
stad efter stad, talade han
till dem med en liknelse: 5
"En såningsman gick ut för
att så sitt utsäde. När han

sådde föll en del vid vägen
och trampades ner, och
himlens fåglar åt upp det. 6
En del föll på stenig mark,
och när det växte upp viss-
nade det bort, för det fick
ingen fukt. 7 En del föll
bland tistlar, och tistlarna
växte upp samtidigt och
kvävde det. 8 Men en del
föll i god jord, och det växte
upp och gav hundrafaldig
skörd." När han hade sagt
detta, ropade han: "Hör, du
som har öron att höra
med!" 9 Hans lärjungar frå-
gade honom sedan vad lik-
nelsen betydde. 10 Han sva-
rade: "Ni har fått nåden att
förstå Guds rikes hemlig-
heter. Men de andra får
dem i liknelser, för att de
ska se och ändå inte se,
höra och ändå inte förstå. 11

² Det här är en tidig predikan
vintern 1517 av Luther – före de
95 teserna. Det är en sträng pre-
dikan av munken och bibelpro-
fessorn i Wittenberg, talad ur
stor nöd, långt före de pedago-
giska predikningarna i

Kyrkopostillan (1525) och Hus-
postillan (1544). Det är ställvis
svårt att hänga med i tanke-
gången i den tyska översätt-
ningen. St.Louis-utgåvan XII:
1822–1829.

Här är liknelsens mening: Säden är Guds ord. 12 De vid vägen är de som hör ordet, men sedan kommer djävulen och tar bort det ur deras hjärtan så att de inte kan tro och bli frälsta. 13 De på stenig mark är de som tar emot ordet med glädje när de hör det, men de saknar rot. De tror bara för en tid, och i frestelsens stund kommer de på fall. 14 Det som föll bland tistlar är de som hör ordet men som allt mer kvävs av livets bekymmer, rikedom och njutningar och aldrig bär mogen frukt. 15 Men det som föll i god jord är de som hör ordet och tar vara på det i ett gott och uppriktigt hjärta och uthålligt bär frukt." (Luk. 8:4-15).

Serren beskriver här med en liknelse fyra slags människor som hör Guds ord. Det är minsann en förskräcklig liknelse: bara

ett av de fyra slagen blir frälsta.

I [2] DET FÖRSTA SLAGET av människor är de **på vägen**. Det är den största gruppen. Det är människor som inte har något intresse för eller kärlek till Ordet, utom ett förvänt intresse: de är nöjda när de har hört det och vet det, de förstår inte att de ska älska och göra det de vet och har hört. Det finns många sådana också bland lärdeste, som har ett överflöd av böcker och kunskap om Skriften, som talar stora ting, tolkar och utlägger underbara ting och forskar i subtiliteter. Deras motbjudande personlighet blir aldrig mätt på att veta, liksom ögat aldrig blir fullt av att se eller örat av att höra. De strävar efter att veta mycket, men låter till slut allt de vetat gå förbi, liksom med seendet där ingenting blir kvar av det man sett.

[3] I DEN HÄR gruppen finns många som är fångade i den

snaran, att de ger sken av att veta mycket, att gärna höra, läsa och forska i Skriften, men som inte märker att de inte omsätter någonting av allt de vet och hör i handling och i livet med kraft. Vet de, läser de och hör de inte själva att rikedom, lusten och bekymren om detta livet är **törnen**? Vem ska övertyga dem så att de tror att det de vet är sant? Vem ska åstadkomma att de skulle bäva och frukta lika mycket för rikedom, lusten och äran som de fruktar för törnena? Det är ju mot allas uppfattning, också de lärdeste, att rikedom är törnen. Ordet faller visserligen rakt på dem, men eftersom de finns vid sidan av vägen och alltså trampas ner och täcks av spåren från annat, så tar djävulen Ordet från dem eftersom de är nedtrampade av begären efter annat. Du hör till exempel orden "Rikedom är törnen." Ordet är alltså det goda utsädet, men det faller på vägen, det vill

säga på ett sådant hjärta som rivs sönder och trampas ner av alla begär efter timliga ting. Sedan äter fåglarna det till slut, eftersom det ligger oanvänt i minnet, och det som är kvar är begäret efter tingen.

[4] SE HÄR VILKEN förskräcklig bild och exempel där vi ser att korparna på åkrarna äter upp säden, och att sådden på vägen blir nedtrampad. Se vidare hur hjärtat hos en jordiskt sinnad människa liknas vid en nedtrampad väg, eftersom det tjänar de övergående tingen, som det älskar ... Öknens däremot, den kyska och rena själen, har ingen "väg", är en obeträdd plats, utan vatten, eftersom hon tjänar endast Gud i det osynliga. Om det nu är så många som går förlorade fastän de hör Guds ord, hur många går då förlorade som inte alls har hört det?

I [5] DET ANDRA SLAGET av människor är de som är på **stenig mark**. Det som

växer där ger vid sin grodd stora förhoppningar, som om det skulle bli till något enastående. Det är de som när passionen ännu är ny liksom tar fart mot himlen. Men de blir ljumma med tiden, och torkar slutligen helt, eftersom de saknar uthålligheten och den bestående mildheten och tålmodet, och ger slutligen upp antingen för att de blir utmattade av kraften i den pågående förföljelsen – sådana finns det många av – eller tröttnas av hatet. Här är nivån högre än den första, och här finns endast ett fåtal, men inte heller de blir frälsta. Det är ju inte den som börjat, utan den som håller ut som blir frälst. Det är jämmerligt att säga att en så god början ska gå miste om ett gott slut. Vem är det som skulle fullborda det med lika stor iver som han började med? Hur många ser vi inte dagligen som ser sig tillbaka, och som släpper greppet och till slut blir förhårdade och domnade.

Om du inte tror det här så se bara på det självsäkra, ljumma och ytterst lata livet hos ordensfolket, munkar, nunnor och präster, påven och så vidare. Ju mer passionerad deras början varit desto slöare och likgiltigare blir deras tillväxt, så att du förr kan förbättra en tullare eller hora än du kan påverka någon av dem. Det är lättare att göra en ond människa from, än att försöka göra en from bättre.

Och vad manne blir slutet för dem som på det sättet vänder tillbaka till sina spyor? De är känslolösa och har fallit tillbaka i det gamla, ja i det som är värre, och det känner och tror de inte, utan de går under utan att uppfatta det, snarkande i stor säkerhet i sitt enfaldiga och oordentliga liv. Vad blir alltså slutet för dem vars tillväxt är sådan? Jo, detta: det hade varit bättre för dem att de aldrig lärt känna sanningen; de blir helvetets barn dubbelt mer än andra. ...

[6] DET HÄR ÄR typiskt för de verkheliga som i hemlighet förtröstar på sina gärningar, och inte vet att man med ständig jämmer och beständigt suckande efter nåden måste törsta, söka efter och ta emot den. Ja, man ska inte inbilla sig att man ens har gjort början, som Skriften säger: "När människan når målet står hon vid början, när hon är färdig börjar hennes svårigheter." (Syrak 18:7) Också de heliga har erfarit denna tunga och farliga anfäktelse hos sig själva, och klagat över den: **Vår själ är nerböjd i stoftet, vår kropp är nertryckt mot jorden** (Ps. 44:26). Och: **Min själ ligger nertryckt i stoftet. Ge mig liv efter ditt ord!** (Ps. 119:25). Och vad är hela Psalm 88 annat än en ständig suckan över trögheten, som är den farligaste pesten för alla andliga själar.

[7] FÖR MIG SER det ut som att kyrkans första förföljelse var våldet som tyrannerna utövade genom sin makt; den

andra förföljelsen ser ut att ha varit den bedräglighet som kättarna utövade i sin vishet; den tredje och sista ser ut att vara ljumheten i hycklarnas bedrägliga tröghet. Mot den första stred de heliga martyrerna; mot de andra lärarna; mot den tredje strider ingen utom väktarna och förmanarna, vars ande Gud uppväcker. De andra har slagit in på syndarnas väg, det vill säga har blivit envisa i sin självsäkra rättfärdighet och fått hårda pannor.

III [8] DET TREDJE SLAGET av människor är de som finns bland **törnena**. Vilket elände! De är bättre än de andra, för de är flitiga, lider tålmodigt och förblir i Ordet. Men just detta är förgäves – de blir ju kvävda av törnena till slut. Lagg märke till orden, tecknen och hemligheterna här. De första blir **nedtrampade** och **uppättna** utan att lämna något minne efter sig; de andra **växer** som om de var något fastän de bara är i

början ... Det tredje slaget blir **kvävda** och liksom dödade med våld, på inget sätt torra eller ljumma, utan feta och kraftiga nog, som de som inte dör en naturlig död utan omkommer med våld. Detta, detta är det som lyder förskräckligast: att sådana fromma hjärtan, som har en god rot, är fulla av heliga avsikter, fasta föresatser och passionerad möda, ja, där det inte fattas i uthållighet – ändå blir utan frukt. Det är alltså de som tjänar två herrar, som vill vara både Gud och världen till lags, som gör mycket och stora ting för Guds skull: men just detta blir dem till en snara och till fara för dem, eftersom de i detta är sig själva till behag, de märker ju hur de är fyllda med gåvor, växer och utvecklas. I tillräcklig salighet och självmedveten godhet, tjänar de med säkerhet världen, då de inte avsäger sig **törnena**, ja, de märker dem inte ens. Vem förnekar att sådden bland törnena bär

korn? Men den blir kvävd och når inte mognad. Därför är det mycket väl uttryckt att törnena växte upp samtidigt, för begäret till det timliga växer samtidigt med begäret till det himmelska.

[9] JAG VILLE DÖ när jag säger att det här gäller dem, som visserligen tjänar Gud på det mest innerliga sätt, men gör det för vinst eller för ära, eller åtminstone för andlig nytta, antingen i detta eller det kommande livet. Detta ytterst skadliga misstag finns idag hos dem som anses för de allra heligaste, också bland munkarna och nunnorna, för att inte tala om präster och världsliga ämbeten. De gör visserligen allt med iver och uthållighet, men invärtes blir de kvävda av den hemliga kärleken till sig själva. Se alltså hur många steg som är nödvändiga för att du ska bära sann frukt! Den här tredje nivån är nämligen den svåraste av dem alla, eftersom den är

den subtilaste. De som med hela hjärtat tjänar rikedom och lusten och lever utan något som helst sken, de kommer inte ens till den första nivån eftersom de inte känner någon sanning. Dessa däremot lyser med ett förträffligt sken av dygd – men de är inte uppmärksamma på törnena, det vill säga böjelserna, som kväver i hemlighet. Om det här kan du läsa mycket utförligt i nästan alla **Taulers**³ tal, som både ytterst klart har känt igen den här bristen hos hycklarna, och också utförligt vederlagt dem. Det finns visserligen också rika världsliga på den här nivån, som vill tjäna två herrar. Men framför allt avslöjar han de förtretliga hycklare, som är fulla av törnen och som kvävs omedvetet, utan uppfatta sina törnen.

IV [10] DET FJÄRDE SLAGET av människor är **den goda och bästa jorden** [latin: *in corde bono et optimo*]. Den grekiska texten har inte ordet "bästa" [*optimum*] utan "i ett fint (*kalä*) och gott hjärta." Ordet *kalä*, som den latinska texten översätter med "god" [*bonum*], betyder nämligen "fin, skön, god," det vill säga den yttre renheten och det sköna utseendet hos något, som Augustinus förklarar det i andra boken av *Mot akademikerna*. Det handlar alltså om ett fint och gott hjärta som enligt sin natur både till det yttre och till det inre är förmöget till det sanna. För det respektabla kan på insidan ha det skamliga. Därför läggs ordet "gott" till "fint" (hjärta)⁴.

Den här gruppen är alltså de som med fritt och fullt

³ **Johann Tauler**, tysk mystiker på 1300-talet. Uppskattades av Luther.

⁴ Orden om hjärtat i vers 15 har en krånglig historia. Grekiska: *en kardia(i) kalä(i) kai agathä(i)*; latin: *in corde bono et optimo*

hjärta tjänar endast Ordet, som inte låter några impulser hindra, utan fritt och **uthålligt bär frukt**, det är ju nödvändigt att de fromma lider mycket. Vi ser att den andra gruppen växer, den tredje blir kvävd, och den första gruppen kommer sig inte för att börja, det behövs ju uthållighet.

[11] *ETT SISTA STYCKE handlar om "jungfrudomens kyskhet, återhållsamhetens kyskhet och äktenskapets kyskhet" som tydning av "skörd trettiofalt, sextiofalt, hundrafalt".*

Herrens ögon är vända till de rättfärdiga och hans öron till deras bön – (1 Petr. 3:12).

Lägg denna vers på hjärta med stadig tro och du kommer att se att den ger dig frid och producerar allt gott. Du får förtrösta på att Gud sitter uppe och inte sover eller ser bort och glömmar dig. Han ser med öppna ögon till de fromma, som lider våld och orättvisa. Du behöver inte klaga eller förlora ditt hopp även om lidande och motgångar mötte dig. Han fäster sin nådiga blick till dig och hjälper dig, eftersom Han är en rättvis domare och Gud. Den blicken skulle jag köpa fast den kostade alla pengar i världen, om man bara kunde få den. På den tror jag, för felet är inte i hans blick utan i vår tro. – Liksom han ser på dig med förbarmande, skrattande ögon, hör han också med tysta, öppna öron din klagan, dina suckar och din begäran. Han lyssnar gärna och välvilligt till dem; han lyssnar till dig direkt du öppnar din mun.

Martin Luther (WA 22, 69)

(Luther gillar alltså inte ordet *optimo* här); Luthers tyska: *in einem feinen guten Hertzen*; 1917: **i rättsinniga och goda hjärtan**;

Bibel 2000: **i ett gott och rent hjärta**; Folkbibeln: **i ett gott och uppriktigt hjärta**.

Luthers brev till en svårt sjuk vän 1541

Friedrich Myconius (1490–1546) var sju år yngre än Luther och blev som ung man franciskanermunk och präst. Han nåddes av Luthers budskap, blev övertygad, och började själv predika evangeliskt. Det ledde till motstånd från orden men han flydde och från 1524 genomförde han reformationen i *Gotha* i *Thüringen*. Han deltog i en rad viktiga överläggningar, bland annat i *Marburg* 1529 och *Schmalkalden* 1537, och i *England* 1538. Han skrev bland annat *Historia reformationis*, en viktig källa till reformationens historia.

I slutet av 1540 låg han svårt sjuk i tuberkulos. Där nåddes han av Luthers egensinniga brev ”Se till att Ni överlever mig!” Historien berättar att Myconius blev frisk och dog först halvannan månad efter Luther 7.4.1546.

Här följer Luthers brev med bibelcitaten enligt *Folkbibeln*.

Till Fredrik Myconius, kyrkoherde i Gotha. 9.1.1541.

Nåd och frid i Kristus till den ärade herr **Fredrik Myconius**, biskop i kyrkan i Gotha och i kyrkorna i Thüringen, min älskade Broder.

Käre herr Fredrik, jag har mottagit Ert brev där Ni meddelar att Ni ligger sjuk för döden – eller som ni riktigt och kristligt tolkar det: för livet.

Det är visserligen en särskild stor glädje för mig att höra att Ni är så förtröstansfull och oförskräckt inför döden – den är ju enligt Skriften ingen död utan en ljuv sömn för alla troende (Matt. 9:24) – ja, Ni ”**har en längtan att bryta upp och vara hos Kristus**” (Fil. 1:23) – så borde vi troende alltid tänka, inte bara på sjukbädden, utan också när vi är friska och krya, alltid,

överallt, i alla lägen, som det anstår kristna som **”Gud har gjort levande med Kristus och uppväckt med honom och satt med honom i den himmelska världen”** (Ef. 2:5–6), som ska döma änglar (1 Kor. 6:3), där endast det är kvar att slöjan tas bort [2 Kor. 3:14], och det fullkomliga kommer och det som är till en del försvinner (1 Kor. 13:9–10).

Fastän det, som sagt, är en särskild stor glädje för mig att höra sådant av Er, ber och anropar jag ändå Herren Jesus, som är vårt liv, frälsning och hälsa, att han inte ville lägga till mig ytterligare den olyckan att jag tvingas uppleva och se att Ni eller några av de våra hinner före mig, bryter genom och tränger genom förhänget till friden, och lämnar mig efter er i denna falska onda värld bland alla djävlar – att jag skulle tvingas att efter er bortgång utstå ytterligare plåga och kval, som jag dock mer än nog under väl tjugo år har tålt och lidit, och fördenskull vore väl värd ... att komma före er alla och sluta hos Herren.

Jag begär alltså och ber om att vår käre Gud lät mig bli sjuk i stället för Er, och befallde mig att lämna denna min hydda, som nu är onyttig, uttjänad och uttömd. Jag ser ju också väl att jag inte längre är till nytta för någon. Därför ber jag och uppmanar Er allvarligt att Ni tillsammans med oss ville be vår käre Gud att han ville behålla Er ännu vid liv, till tjänst för hans kyrka och till hån och förtret för djävulen. Ni ser ju, ja, Kristus vårt liv ser det också, hurudant folk och hurudana gåvor hans kyrka ibland behöver.

Vi har äntligen fått rikligt med brev från *Worms*, som vi ivrigt väntat på i hela fem veckor och inte längre hade något hopp kvar om. **Georg Rörer** sänder Er en del av dem. Från vår sida har allt gått manligt och vist till, Gud ske lov. På motståndarnas sida däremot har allt företagits barnsligt, dåraktigt,

oskickligt, med grova och fula listigheter och lögner, så att man märker hur Satan skyr och inte kan tåla ljuset från den rena läran, morgonrodnaden kommer ju, och därför söker undanflykter på tusen sätt, och när det inte hjälper kommer med listigheter och bedrägeri genom sina buktjänare. Ändå går det bara bakåt, som det nödvändigtvis måste göra när man försöker driva offentliga hädiska lögner mot offentligt känd sanning, vilket är omöjligt. Men varför är vi missmodiga? ”**Makten, rikedom, visheten, kraften, äran, härligheten och lovsången tillhör Lammet**” som blev slaktat, och som uppväcktes igen, och med honom också vi som tror, att det slaktades och uppväcktes igen. Om det är det inget tvivel. Vi hoppas att de våra snart ska komma hem igen från Worms.

Må väl, min käre Fredrik. Må Gud aldrig låta mig höra så länge jag lever att Ni har avlidit, utan se till att Ni överlever mig! Det ber jag med allvar, jag vill ha det beviljat just så, må min vilja ske här, Amen. För min vilja syftar här till Guds namns ära, inte till min ära eller lust. Det är visserligen sant.

Åter: må väl i Herren. Vi ber av hjärtat för Er. Min **Käthe** och alla andra hälsar Er. Vi är inte litet upprörda och ledsna över Er sjukdom.

Söndagen efter Epifania 1541.

Er

Luthers kommentar över Genesis 11

Kristi fäders härkomst, från Floden till Abraham

ENLIGT LUTHER'S WORKS VOL. 2.

Översatt till svenska av *Tord Carlström*

10 Detta är Sems fortsatta historia. När Sem var 100 år blev han far till Arpaksad, två år efter floden.

Denna senare del av kapitel 11 förefaller ha liten betydelse, eftersom den inte innehåller någonting annat än fädernas släktled. Men i verkligheten behövs detta avsnitt, särskilt som ett exempel för vår tid. Vi får höra att efter språkförbistringen inte endast regeringarna och familjehushållningen men även kyrkan blev utsatt för oordning på många sätt. För att vi därför inte skall tro att satan hade tillåtit ta bort Ordets ljus helt och hållet från världen och att förtrycka kyrkan, presenteras de heliga fädernas släktled för oss för att visa att genom Guds nåd bevarades spillrorna och kyrkan utplånades inte helt.

Efter Set bestod återstoden av kyrkan av Metusela och Noa, med deras hushåll. Efter floden, när de ogudaktiga avkomlingarna till Ham plötsligt hade ökat i antal och fyllde allting med överträdelser, styrde Noa kyrkan tillsammans med sin son Sem och sina barnbarn. Detta visar att vår trosbekännelses artikel är sann när vi tror på en, helig, allmännelig (kattolsk) kyrka i alla tider, från världens begynnelse till världens

slut. Gud har alltid bevarat åt sig ett folk som skulle hålla sig till Ordet och vara religionens och den sunda lärans väktare i världen, så att inte allting skulle urarta i ogudaktighet och det inte skulle finnas kunskap om Gud bland människor.

Förteckningen av fäderna lär oss grundsatsen att Gud aldrig helt har övergivit sin kyrka, även om den vid vissa tillfällen var större och vid vissa mindre, likasom dess lära vid vissa tillfällen var renare och vid vissa tillfällen mindre klar. Låt oss upprätthålla detta hopp gentemot den stora ondskan i världen och motståndarna till Ordet. Kristus ger oss också den trösten (Matt. 24:22) att den yttersta tiden skall förkortas med hänsyn till de gudaktiga, nämligen att kyrkan skall bevaras och antikrist skall inte kunna omge allting med lögn och falskhet.

Dessa Sems barnbarn var arvingar till löftet gällande Kristus, och Gud ville att de skulle bevaras och försvaras i avsikt att det skulle finnas folk bland vilka man kunde finna kyrkan eller Ordet. Ty dessa kan inte skiljas åt: där Ordet är där är kyrkan, där är den helige Ande, där är Kristus och allting. Vem bryr sig om hur mycket påven skriker sina vidriga invändningar eller förnekelse att det skulle kunna finnas en kyrka där inte han själv är huvudet!

Fäderna hade en fysisk succession, precis som senare under lagen det fanns en fysisk succession i prästadömet. Men i det nya testamentet finns ingen sådan fysisk succession. Kristus avlade inte kroppsliga söner. Därför är kyrkan inte instängd på en plats eller hos personer utan finns endast där Ordet finns. Där Ordet inte finns, där är inte kyrkan, även om titlarna och ämbetet finns där, ty Gud är inte heller där.

Liknande exempel från senare tider bär vittne om Guds enastående råd och obeskrivliga nåd, som även i sitt raseri och

sin vrede, inte förkastar människosläktet utan att bevara den "rest" av kyrkan som Jesaja talar om (1:8-9; 10:20). Vid tiden för den Babyloniska fångenskapen blev sålunda Jeremia, Daniel och andra bevarade. Dessa män omhuldade och stödde Han med löftena i Ordet, så att de också skulle förmedla kyrkan till sina efterkommande.

Så var det under Romarrikets tid, när den ogudaktiga synagogans synder var fylld, då bevarades en kvarleva likt en fröbädd. Genom dem blev även hedningarna delaktiga av kunskapen om Kristus. På så sätt har kyrkan alltid blivit gudomligt bevarad i världen genom Honom som krossade ormens huvud (1Mos. 3:15).

Enligt denna tröst som listan framför oss ger, är det nämnt att dra en slutsats på basis av en kronologi för kyrkans yttre gestalt och att se vilka dess styresmän och deras samtida var.

Noa levde 350 år efter floden. Men vem kan föreställa sig hur han ansträngde sig för att tillrättavisa Nimrods ogudaktiga följeslagare, eller hur mycket han bad för att behålla de gudaktiga hos sig och borta från förvecklingar med de ogudaktiga? Inte en enda dag passerade utan att den gamla goda mannen fick kämpa mot överträdelser och mot villoläror som uppstod. Därför sade jag tidigare att dessa fäder upptar högsta ranking bland martyrerne därför att de utstod så stora konflikter med de ogudaktiga under så lång tid.

Noa såg sina barnbarn upp till tionde generationen, ty han dog då Abraham var 58 år gammal. Sem levde 35 år längre än Abraham. Därför levde han 110 år tillsammans med Isak och 50 år tillsammans med Jakob och Esau. Vilken härlig kyrka det var! Att vara styrd samtidigt av så många fäder under så lång

tid! Gud ville att dessa kyrkans ljus skulle lysa bland mängden av brott, så att inte allting skulle förfalla till avgudadyrkan.

Men den gudaktiga Noa överträffade dem alla. Han hade sett den förra världen under så lång tid; så han hoppades att hans avkomma skulle hålla sig till Ordet och i Gudsfruktan, eftersom de hade blivit varnade av det exempel som floden utgjorde. Men den gode fadern misstar sig. Ty när knappt 100 år hade förflutit sedan floden, överföll Nimrod det gudaktiga släktet och drev dem ifrån deras hemvist, och grundade en ny kyrka och nya former av dyrkan. I detta följde han sin fader Ham, som hånade sin fader då han var berusad, inte så mycket av vin som av bekymmer.

Så är kyrkans yttre utseende och dess merpart desamma från världens begynnelse till vår tid. Även vi försöker motstå och åtgärda brott; men dessa exempel påminner oss att Kristus säger (Matt. 18:7): **"Förförelser måste komma"**, och Paulus (1 Kor. 11:19): **"Det måste finnas partier (irrlära) bland er"**.

Låt oss därför bereda oss på att vara tålmodiga och låt oss lära att utstå satans raseri och slag när han försöker slita Kristi kyrka i bitar och upprätta sin egen kyrka. Vi är inte bättre än våra fäder. Även med mycken svett och ansträngning lyckades de knappt att bevara Ordet och att rycka några ur satans käftar. Även Abraham blev nästan slukad av Nimrods kyrka; men han hindrades av Herrens röst som förmanade honom att skilja sig från det ogudaktiga släktet och söka ny hemvist. Jag tror att detta skedde genom Sem själv. Eftersom han var kyrkans styre och hade löftet beträffande Kristus, högaktades han av sina barnbarn; ty hans ämbete var sannerligen Guds ämbete, och det han befallde tog hans barnbarn emot som Guds röst.

Så att när Rebecca frågade Herren (1 Mos. 25:22), tror jag att hon rådfrågade Sem, som Herren ville att skulle vara kyrkans huvud. Ty Sem dog när Jakob och Esau var 50 år gamla; och när människor som är fulla av den helige Ande talar då är det Gud som talar. Vid den tiden hade kungadömet Egypten sin begynnelse, ty anteckningarna säger att Abraham gick ner till Egypten. Därför är den huvudsakliga avsikten i detta kapitel att vi skulle förstå var kyrkan fanns vid den tiden, av vilka fäder den styrdes och slutligen vilka fäder som var samtida.

Detta kapitel pekar i andra hand på att efter det att människorna fick lov att äta kött, de blev svagare, och de började avla barn och dö i en tidigare ålder. När vi ursprungligen drog över oss döden genom att äta frukten, skyndar vi på vår död genom variationen av vår mat och vårt frosseri. Om vi åt enkel mat, utan främmande kryddor, som stimulerar aptiten, så skulle vi utan tvekan avnjuta ett längre liv.

När jag var pojke var det många, även några som var rätt rika, som brukade dricka vatten och använda sådan mat som var enkel och lätt tillagad. Några började dricka vin först när de var 30 år gamla. Nuförtiden blir folk vanda vid vin nästan i barnaåren och med antingen utländska eller destillerade viner. De använder dem på tom mage. Är det då att undra på att de halverar sin livstid, och att det är mycket få som lever till 50 års ålder. Såsom ätandet av frukten drog död över oss, så mistar vi det som finns kvar av livet genom frosseri och mångfalden av mat.

11 Sedan Sem hade fått Arpaksad levde han 500 år och fick andra söner och döttrar.

Kanske det förefaller märkligt för läsaren att Mose inte tillade meningen "Och han dog" till denna lista, såsom han

gjorde vid den tidigare. Orsaken är enkel. Mose använde denna sats tidigare för att klargöra och betona uppståndelsens exempel och det kommande livet, som Gud visade den första världen genom Enoks person. Mose ville göra detta uttalande återkommande för att försäkra att även den ouppmärksamma läsaren skulle, när han läser "och han dog" om alla de andra, skulle stanna upp vid Enok om vilken det inte sägs "han dog", utan att "Herren tog honom". Så skulle läsaren tänka på till vilken plats Herren tog Enok, var Enok är, och vad han gör. Denna reflektion leder även en läsare som tänker på något annat till ett säkert hopp om odödlighet och det liv som levs, inte inför världen men inför Gud.

Här reser sig en annan fråga: "Hur kommer det sig att Arpaksad avlas två år efter floden, fastän han är Sems tredje son, som Mose intygar i det föregående kapitlet (1 Mos. 10:22)? Sems första son var Elam från vilken Perserna härstammar. Kungadömet Babylon tillhörde honom, men han blev bortdriven av Nimrod. Assur nämns som den andra sonen. För att komma bort ifrån den fördömda avgudadyrkan som Nimrod idkade emigrerade han till Assyrien och byggde Nineve. Efter dem kommer Arpaksad. Mose säger att han föddes två år efter floden, och ändå förklarar han enkelt att han föddes när Sem var hundra år. Men Sem var hundra år vid tiden för floden."

Somliga ger ett svar, andra ett annat. För det första, det skulle inte vara någon större skada även om det inte fanns någon information tillgänglig om detta. För det andra, för att vi skall ge åtminstone något svar, det är inte alls olämpligt om någon hänvisar till flodens början med uttrycket "två år efter floden" som Mose gör här. Då skulle meningen vara att Arpaksad föddes två år efter att floden kom. Floden räckte ett år och tio dagar.

Då opponerar man sig: "Om det är sant att Elam och Assur föddes innan Arpaksad, då var det tre födslar inom ett år?" Jag svarar att inte heller det bereder något problem om vi antar att det var tvillingar vid den första födelsen. Som jag sade tidigare, vår tro är inte hotad om vi skulle sakna kunskap om dessa frågor. Så mycket är säkert: Skriften ljuger inte. Därför har svar som stöder Skriftens trovärdighet en funktion, även om de inte är helt och hållet pålitliga.

Noas ark lär

Det vore gott att formulera ett ordstäv av detta faktum, med vilket man kunde besvara dem som tar illa upp av vår svaghet. Ordstävet kunde vara: "I Noas ark måste finnas både heliga och oheliga djur".

På detta sätt skulle man säga, att ifall vi vill vara kristna måste vi utgå från att det finns många bräckliga, bristfälliga och eländiga bröder och systrar ibland oss.

Därför måste vi bli lika varandra och bära varandra och tala så: "Käre, vi kommer inte alla att vara rena. I arken måste det nämligen finnas korpar blandade med duvor, vargar och får." –

Utöver detta måste arken vara tjärad och limmad utantill och innan-till. Det här betyder tro och uthållighet: om man inte tjärar skeppet spricker det och slits itu. Tjära är ett svart ämne som inte pryder men som bevarar bra. På samma sätt är heller inte lidandet en ljuvlig syn, men den bevarar bra. Kort sagt: tjära är uthållighet och det Heliga Korset –

Alltings summa blir, att den högsta dygden är: att lida och bära våra bröders alla svagheter och nedbrutenhet och dessutom all djävulens och dödens trångmål. Det är inte den obetydligaste sak att stå ut med svaga och eländiga människor. Gärna ville vi alltid vara tillsammans med heliga människor som inte är konstiga och märkliga utan som rättar sig efter oss så att det alltid går som vi vill. Därför har det funnits många sådana som har sprungit hit och dit när de försökt finna en plats som inte är ojämn.

Martin Luther

(s. 107-109, Yksin armosta – Lutheria vuoden jokaisella viikolla)

Avsändare:

Lutherläsaren
Kristian Norrback
Ginstigen 171,
66100 Malax,
Finland

REDAKTÖR: Markus Engström, Lappfjärdsvägen 8, L5, 64100 Kristinestad, Finland. Tel. +358(0)50-358 97 97.
E-post: mkeengstrom@gmail.com.

ANSVARIG UTGIVARE: Kristian Norrback, Ginstigen 171, 66100 Malax, Finland. Tel. +358(0)50-919 57 04.
E-post: kijana@mbnet.fi.

REDAKTIONELLA MEDARBETARE: Tord Carlström (Sannäs), Jan-Erik Back (Korsholm), Lars Lövdahl (Vasa) och Tom Lövdahl (Lappfjärd).

LUTHERLÄSARENS WEBADRESS:
www.lutherlasaren.org (OBS, ny adress!)

NYA PRENUMERATIONER OCH AVBESTÄLLNINGAR:

Sänds till ansvarig utgivare: Kristian Norrback, Ginstigen 171, 66100 Malax, Finland. Tel. +358(0)50-919 57 04.
E-post: kijana@mbnet.fi.

LUTHERLÄSARENS BANKKONTO är Nordea, Kristinestad, Finland.
IBAN: FI08 2026 1800 0072 90.
BIC: NDEAFIHH

LUTHERLÄSARNA RF:S FO-NUMMER: 3055254-3.

LUTHERLÄSARENS BOKLÄDA, KONTAKTUPPGIFTER:

Bror-Erik Wikström,
Bölevägen 124, 64240 Böle, Finland. Tel. +358(0)6-225 8144.
Närpes Sparbank, IBAN: FI06 4963 1020 0234 74
BIC: ITELFIHH